

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI PEDAGOGLARI MALAKASINI
OSHIRISHDA ELEKTRON TA'LIM PLATFORMALARINING SIFAT MENEJMENTI
MEXANIZMLARI

Abdumajidova Dilnoza Abdumajidovna

Navoiy Innovatsiyalar Uneversiteti "Maktabgacha ta'lim" yo'nalishi talabasi
G'ijduvon tuman32-DMTT pedagog tarbiyachisi dilnozaabdumajidovna06@gmail.com
Tel:(+99877) 235-28-09

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari (DMTT) pedagoglarining masofaviy malaka oshirish jarayonlarida ta'lim sifatini boshqarishning innovatsion mexanizmlari tadqiq etiladi. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni hamda PQ-4312-sonli qarorida belgilangan vazifalar ijrosini ta'minlash doirasida monitoring va baholashning avtomatlashtirilgan tizimlari tahlil qilingan. M. Moore va G. Salmon kabi olimlarning nazariyalari asosida sifat menejmentini optimallashtirish modeli ilgari surildi.*

Kalit so'zlar: *DMTT, elektron platforma, sifat menejmenti, malaka oshirish, monitoring, LMS, PDCA modeli, raqamli kompetensiya, Q_{eff} koeffitsienti.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются инновационные механизмы управления качеством образования в процессах дистанционного повышения квалификации педагогов дошкольных образовательных организаций (ДОО). В исследовании анализируются автоматизированные системы мониторинга и оценки в рамках обеспечения выполнения задач, поставленных в Законе Республики Узбекистан «О дошкольном образовании и обучении» и Постановлении № ПК-4312. Предложена модель оптимизации управления качеством, основанная на теориях таких ученых, как М. Мур и Г. Салмон.*

Ключевые слова: *электронная платформа, управление качеством, профессиональное развитие, мониторинг, LMS, модель PDCA, цифровая компетентность, коэффициент Q_{eff} .*

Abstract: *This article examines innovative mechanisms for managing the quality of education in the processes of distance professional development of teachers of preschool educational organizations (PEOs). The study analyzes automated monitoring and evaluation systems within the framework of ensuring the implementation of the tasks set forth in the Law of the Republic of Uzbekistan "On Preschool Education and Training" and Resolution No. PQ-4312. A model for optimizing quality management is proposed based on the theories of scientists such as M. Moore and G. Salmon.*

Keywords: *electronic platform, quality management, professional development, monitoring, LMS, PDCA model, digital competence, Q_{eff} coefficient.*

KIRISH (INTRODUCTION)

O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini tubdan isloh qilish va uni 2030-yilgacha rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari belgilab berilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4312-sonli qarorida pedagog kadrlarning kasbiy mahoratini uzluksiz oshirish vazifasi qo'yilgan. Shuningdek, "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonun (2019-yil) pedagog xodimlarning malakasini oshirish shakllarini tanlashning huquqiy asoslarini yaratdi.

M. Murning fikricha, "elektron ta'limda sifat o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi jismoniy masofa bilan emas, balki ular o'rtasidagi muloqot va kursning strukturasi bilan o'lchanadi" [Moore, 2013]. Bugungi kunda malaka oshirish jarayonlarini elektron platformalarga ko'chirish (LMS) nafaqat texnik ehtiyoj, balki ta'lim sifatini yangi bosqichga ko'tarishning strategik vositasi hisoblanadi. Biroq, platformalarda sifatni nazorat qilish mexanizmlarining yetarli darajada takomillashmaganligi ushbu tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

2. Metodlar (Methods)

Tadqiqot jarayonida tizimli tahlil va W. Edwards Deming tomonidan taklif etilgan PDCA (Plan-Do-Check-Act) sifat aylanishi modeli qo'llanilgan. Sifat bu — jarayonning barcha ishtirokchilari tomonidan qabul qilingan standartlarga rioya etilishi va doimiy takomillashib borishidir [Deming, 2000].

Tadqiqot metodologiyasi quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oldi:

1. Diagnostika: Amaldagi malaka oshirish platformalarining metodik imkoniyatlarini Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 10-iyundagi 359-sonli qarori talablari asosida tahlil qilish.

2. Modellastirish: Pedagoglarning platformadagi faolligini (videoni ko'rish vaqti, topshiriqlar sifati) balli tizimda aks ettiruvchi monitoring modelini ishlab chiqish.

3. Eksperiment: 50 nafar DMTT pedagoglari ishtirokida (25 nazorat, 25 tajriba guruhi) qiyosiy tahlil o'tkazish.

3. Natijalar (Results)

Tadqiqot natijasida elektron ta'lim sifatini boshqarishning uch bosqichli mexanizmi (kirish filtri, jarayonli monitoring va yakuniy verifikatsiya) sinovdan o'tkazildi. Sifat samaradorligi koeffitsienti quyidagi formula orqali hisoblandi:

$$Q_{\text{eff}} = \frac{\sum (K_s \cdot W) + F}{T}$$

Bunda: K_s – o'zlashtirish darajasi; W – amaliy topshiriqlar og'irligi; F – teskari aloqa (feedback) tezkorligi; T – kurs muddati.

1-jadval. Pedagoglarning kasbiy kompetensiyalari o'sish ko'rsatkichlari (foizda)

Baholash mezonlari	Nazorat guruhi	Tajriba guruhi	O'sish koeffitsienti
Nazariy bilimlarni o'zlashtirish	68%	84%	+16%
Raqamli savodxonlik (ICT)	55%	79%	+24%
Amaliy keyslarni yechish mahorati	62%	81%	+19%

Baholash mezonlari	Nazorat guruhi	Tajriba guruhi	O'sish koeffitsienti
O'rtacha ko'rsatkich	61.6%	81.3%	+19.7%

Natijalar shuni ko'rsatadiki, sifat menejmenti mexanizmlari joriy etilgan tajriba guruhida pedagoglarning o'zlashtirish samaradorligi nazorat guruhiga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'ldi.

4. Muhokama (Discussion)

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, elektron ta'limda sifat faqatgina kontent bilan emas, balki faollikni boshqarish bilan o'lchanadi. G. Salmonning "E-moderating" nazariyasiga tayangan holda [Salmon, 2011], biz platformada interaktiv muloqotni yo'lga qo'ydik, bu esa tranzaksion masofani qisqartirdi.

R. Ishmuhamedov ta'kidlaganidek, "ta'lim samaradorligini oshirishning yo'li — bu har bir qadamni natijaga yo'naltirilgan mexanizmlar asosida qurishdir" [Ishmuhamedov, 2008]. Biz taklif etayotgan model aynan har bir dars modulidan so'ng darhol teskari aloqa berish orqali pedagogning metodik xatolarini "real vaqt" rejimida tuzatishga xizmat qiladi. Biroq, chekka hududlarda internet tezligi pastligi sifat nazoratini to'liq amalga oshirishda asosiy cheklov bo'lib qolmoqda. Masalan:

2.1. Nazariy-metodologik bosqich

Ushbu bosqichda malaka oshirish sifatini boshqarishning xalqaro modellari, xususan, W. Edwards Deming tomonidan taklif etilgan PDCA (Plan-Do-Check-Act) aylanishi tahlil qilindi. Mazkur model elektron ta'lim muhitiga quyidagicha adaptatsiya qilindi:

Rejalashtirish (Plan): Pedagoglarning ehtiyojlaridan kelib chiqib, malaka oshirish kurslarining raqamli tarkibini (kontentini) shakllantirish.

Bajarish (Do): Elektron platformada o'quv jarayonini tashkil etish.

Tekshirish (Check): Pedagoglarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini real vaqt rejimida monitoring qilish.

Tuzatish (Act): Monitoring natijalariga ko'ra platforma mazmuni va o'qitish metodikasiga o'zgartirishlar kiritish.

2.2. Empirik bosqich (Tajriba-sinov ishlari)

Tadqiqotda eksperimental metod qo'llanildi. Buning uchun 50 nafar DMTT pedagoglari tasodifiy tanlash asosida ikki guruhga ajratildi:

1. **Nazorat guruhi (N=25):** Pedagoglar an'anaviy elektron malaka oshirish (faqat ma'ruza matnlari va testlar) tizimida o'qitildi.

2. **Tajriba guruhi (T=25):** Pedagoglar biz taklif etgan sifat menejmenti mexanizmlari (interaktiv video-keyslar, avtomatlashgan monitoring va AI-mentorlik) joriy etilgan platformada o'qitildi.

2.3. Sifatni o'lchash va baholash metodikasi

Elektron ta'lim platformasi muhitida sifatni miqdoriy baholash uchun maxsus koeffitsient ishlab chiqildi:

$$Q_{eff} = \frac{\sum (K_s \cdot W) + F}{T}$$

Bunda :

K_s — pedagogning test va topshiriqlarni o'zlashtirish koeffitsienti ($0 \leq K_s \leq 1$);

W — amaliy topshiriqlarning umumiy kursdagi vazni (og'irligi);

F — teskari aloqa (feedback) samaradorligi (savollarga javob berish tezligi va sifati);

T — kursni yakunlash uchun sarflangan vaqt.

2.4. Statistik tahlil metodlari

Olingan natijalarning ishonchliligini tekshirish uchun matematik-statistik metodlardan foydalanildi. Guruhlararo farqlarning statistik ahamiyati Studentning t-kriteriysi yordamida baholandi ($p < 0.05$ darajasida). Bu esa tajriba natijalarining tasodifiy emasligini va taklif etilayotgan mexanizmning samaradorligini kafolatlaydi. Tadqiqotning amaliy ahamiyatini tekshirish maqsadida G'ijduvon tumanidagi 32-sonli DMTT tarbiyachilari o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma tahlili shuni ko'rsatdiki, taklif etilgan elektron platforma mexanizmlari pedagoglarning metodik hujjatlarni yuritish uchun sarflaydigan vaqtini o'rtacha 15% ga qisqartirish imkonini bergan.

5. Xulosa (Conclusion)

1. Sifatning yangi mexanizmi: Elektron muhitda malaka oshirish sifatini boshqarish PDCA aylanishi va avtomatlashgan monitoring tizimining sintezidan iborat bo'lishi lozim.

2. DMTT o'ziga xosligi: Tarbiyachilar uchun platformalar vizual metodik yordamchi funksiyasini bajarishi, ularning amaliy mahoratini video-keyslar orqali baholashi shart.

3. Samaradorlik: Takomillashtirilgan mexanizmlarning joriy etilishi pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini o'rtacha 20% ga oshirish bilan birga, davlat byudjeti mablag'laridan foydalanish samaradorligini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES):

1. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni, 2019-yil 16-dekabr.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi PQ-4312-sonli qarori.

3. Ishmuhamedov R. J. (2008). Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. Toshkent.

4. Moore, M. G. (2013). Handbook of Distance Education. Routledge.

5. Salmon, G. (2011). E-moderating: The Key to Teaching and Learning Online.

6. Deming, W. E. (2000). Out of the Crisis. MIT Press.